

Forslag	A 1989/PRE
Fremlagt af	Præsidiets
Behandles af	Præsidiets

Præsidieforslag om opdatering af Helsingforsaftalen

Præsidiets foreslår, at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regeringer

- at udnævne en nordisk kommission, som skal udarbejde konkrete ændringsforslag til en opdateret version af Helsingforsaftalen,
- at kommissionens forslag bl.a. indeholder:

Nye artikler om nordisk samarbejde indenfor:

- Forsvars- og sikkerhedspolitik
- Civil sikkerhed, beredskab og samfundssikkerhed
- Klima
- Børn og unges rettigheder og inkludering i det nordiske samarbejde generelt herunder Ungdommens Nordiske Råds rolle
- Grænsehindringer – fjernelse og forebyggelse

Opdaterede artikler om nordisk samarbejde, så de passer bedre til det samarbejde og de ambitioner som de nordiske lande har i dag, indenfor:

- Det sociale område, herunder omtaler den nordiske velfærdsmodel konkret, samt løfter ind inkludering af børn og unge som eget tema,
- Uddannelse, forskning, kultur og sprog
- Miljø, herunder til også at omfatte biodiversitet og natur
- Samfærdsel, herunder til også at omfatte digital infrastruktur
- Parter i Helsingforsaftalen, herunder:

- at deltagelsen i det nordiske samarbejde er baseret på ligestilling mellem landene, og at deltagelsen hos Grønland, Færøerne og Åland i det nordiske samarbejde reflekterer udviklingen i de selvstyrede lande og giver fleksibilitet til at rumme uligheder og fremtidig udvikling, *eller*

- at de nordiske landes regeringer undersøger, hvordan Helsingforsaftalen kan ændres for at muliggøre en styrket deltagelse i det nordiske samarbejde for Grønland, Færøerne og Åland, med hensyn til de juridiske rammer som regulerer forholdet mellem henholdsvis Danmark, Færøerne og Grønland samt Finland og Åland.
- at det nordiske samarbejde for at fremme nordiske værdier og synspunkter i EU og EØS fremgår i Helsingforsaftalen, og at der er mere forpligtende formuleringer om nordisk samarbejde ved udformning og implementering af nye regler.
- at der foretages en generel sproglig opdatering af aftaleteksten og inkludering af grundlæggende nordiske værdier som demokrati, menneskerettigheder og ligestilling.
- at det er en målsætning at kommissionens forslag til opdateret Helsingforsaftale er klart i løbet af 2025, og kan sættes i kraft i løbet af 2026 (*30 år efter at den seneste opdatering trådte i kraft*).
- at Nordisk Råd er repræsenteret i kommissionen og at kommissionens arbejde udføres i samråd med Nordisk Råd.

Baggrund

Det nordiske samarbejdes rolle i Norden og internationalt er i en historisk tid med krig i Europa og vedvarende og eskalerende utryghed i verden. De nordiske lande er nu alle medlemmer i NATO og dette åbner nye muligheder for det nordiske samarbejde. Samtidigt står verden overfor flere store udfordringer. Mindre biodiversitet og store klimænderinger. Kunstig intelligens og udfordringer med cybersikkerhed. Voksende ulighed og trusler mod demokratiet.

Nordisk samarbejde har nok aldrig været vigtigere end i dag og det nordiske samarbejdes grundlov – Helsingforsaftalen – må adressere de udfordringer og muligheder som Norden står overfor. Der må gives rum til, at det nordiske samarbejde skal kunne udvikles, styrkes og er aktuelt med tanke på den tid vi er i og den fremtid vi står overfor. Dette er afgørende for at sikre det nordiske samarbejdes relevans og aktualitet. Med de mange store ændringer som er sket i Norden og verden siden Helsingforsaftalen blev opdateret sidst i 1995 – ændringer som blev sat i kraft i 1996 – må man stille spørgsmålet, hvis Helsingforsaftalen ikke skal fornyes nu – hvornår så?

Nordisk Råds arbejdsgruppe

Nordisk Råds Præsidium besluttede derfor i juni 2023, at nedsætte en arbejdsgruppe, som var bredt forankret med repræsentanter fra alle 8 nordiske parlamenter, 5 nordiske partigrupper og Ungdommens Nordisk Råd, til at komme med indstilling til Præsidiet vedrørende behovet for opdatering af Helsingforsaftalen.

Arbejdsgruppen har haft 10 møder fra august 2023 og til april 2024, og leverede deres indstilling til Nordisk Råds Præsidium på præsidiemødet i Færøerne 8. april 2024. Præsidiets besluttede at arbejde videre med arbejdsgruppens indstilling, og få et præsidieforslag – baseret på arbejdsgruppens indstilling og Præsidiets bemærkninger – til første behandling på sommermødet i Island i juni 2024. Præsidiets fortsatte behandlingen på mødet i Åland i september 2024, og tog beslutning om forslaget via skriftlig procedure i oktober 2024.

Arbejdsgruppens indstilling

Arbejdsgruppens overordnede indstilling er, at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regeringer at opdatere Helsingforsaftalen, da det vurderes at dette vil styrke det nordiske samarbejde og Norden.

Arbejdsgruppens konkrete indstilling er, at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regeringer at udnævne en nordisk kommission til at udarbejde et konkret forslag til opdatering af Helsingforsaftalen. Indstillingen indeholder konkrete forslag til nye emner som arbejdsgruppen indstiller skal udgøre del af Helsingforsaftalen, og til hvilke emner kræver opdatering i aftalen.

Indstilling til tidsplan er, at kommissionens ændringsforslag foreligger i løbet af 2025 og kan sættes i kraft i løbet af 2026, som er 30 år efter at den seneste opdatering blev sat i kraft i 1996.

De konkrete anbefalinger ses i forslagsteksten og nærmere begrundelser ses i arbejdsgruppens rapport: <https://www.norden.org/no/publication/oppdatering-av-helsingforsavtalen>

Helsingforsaftalens historik

Helsingforsaftalen er det nordiske samarbejdes «grundlov». Aftalen har lagt gode rammer for samarbejdet siden aftalen blev indgået i 23. marts 1962. Derfor bliver 23. marts også fejret som Nordens Dag hvert år.

Helsingforsaftalen er blevet opdateret 7 gange tidligere.

I 1971 og 1974 i forbindelse med etableringen af Nordisk Ministerråd.

I 1983 og 1985 for at styrke deltagelsen hos Færøerne, Grønland og Åland i det nordiske samarbejde.

I 1991, 1993 og 1995 for at tilpasninger i forbindelse med EU og EØS.

Ændringerne var generelt knyttet til strukturerne for samarbejdet.

Aftalens sprog og temaer er ikke ændret i væsentlig grad siden 1962, med undtagelse af kapitlet "miljøbeskyttelse", som blev sat ind i aftalen i 1974.

Helsingforsaftalen er præget af de internationale forhold som var gældende da aftalen blev indgået. Det havde stor betydning at Finland havde en venskabspagt med Sovjetunionen, som gjorde det umuligt at inkludere forsvars- og sikkerhedspolitik i aftalen. Med Finlands og Sveriges NATO medlemskab er forudsætningerne ændret grundlæggende. Mulighederne for betydeligt styrket nordisk samarbejde indenfor beredskab, forsvars- og sikkerhedspolitik, er nu til stede.

Det nordiske lovgivningssamarbejdet har, med det første nordiske juristmøde i 1872, en over 100 år lang historie. I årene før Helsingforsaftalen blev Nordisk Råd etableret i 1952, og samme år blev den nordiske aftale om pasfrihed i Norden indgået, og efterfølgende i 1954 afløst af den nordiske pasunion. Aftalen om et fælles nordisk arbejdsmarked i 1954, og konventionen om social tryghed i 1955 var også fremskridt i det nordiske samarbejde. I nyere tid er der også indgået nye nordiske konventioner.

Temaerne i Helsingforsaftalen og den måde som de bliver omtalt bærer præg af at aftalen er fra 1962. Vigtige temaer i dagens nordiske samarbejde som klima, natur og bæredygtighed er ikke nævnt i aftalen, selvom der er et kapitel om miljø. Forsvar, beredskab og samfundssikkerhed samt digitalisering er blandt temaerne som ikke er del af aftalen i dag. Dertil er sproget gammeldags og svarer ikke til det sprog som anvendes i dag.

Derfor anbefales, at Helsingforsaftalen generelt opdateres således, at denne bedre reflekterer dagens nordiske samarbejde og virkelighed samt de ambitioner som de nordiske lande har.

Præsidiets synspunkter

Præsidiet stadfæster, at en opdatering af Helsingforsaftalen er mere end en rekommandation. Intet står i sted - alt er under udvikling eller afvikling relativt til det som sker i verden. En opdatering af Helsingforsaftalen er en nødvendighed for at sikre at samarbejdet mellem de nordiske lande skaber mest mulig nordisk nytte, er aktuelt og udvikler sig for at sikre et styrket nordisk samarbejde nu og i fremtiden.

Nordisk Råds Præsidium konstaterer, at det nordiske samarbejdes rolle i Norden og internationalt er i en historisk tid med krig i Europa og vedvarende og eskalerende utryghed i verden. De nordiske lande er nu alle medlemmer i NATO og dette åbner nye muligheder for det nordiske samarbejde. Samtidigt står verden overfor flere store udfor-

dringer. Blandt disse er mindre biodiversitet, store klimaændringer, kunstig intelligens, voksende ulighed, krige og trusler mod demokratiet.

Præsidiets konstaterer også, at temaerne i Helsingforsaftalen og den måde som de bliver omtalt bærer præg af at aftalen er fra 1962. Vigtige temaer i dagens nordiske samarbejde som klima, natur og bæredygtighed er ikke nævnt i aftalen. Forsvar, beredskab og samfundssikkerhed samt digitalisering er blandt temaerne som ikke er del af aftalen i dag. Dertil svarer sproget ikke til det sprog som anvendes i dag.

Præsidiets anbefaler derfor, at Helsingforsaftalen generelt opdateres således, at den bedre reflekterer dagens nordiske samarbejde og virkelighed samt reflekterer de ambitioner som de nordiske lande har for det nordiske samarbejde.

Præsidiets konstaterer også, at det nordisk samarbejde aldrig har været vigtigere end i dag og det nordiske samarbejdes grundlov må adressere de udfordringer og muligheder som Norden står overfor. Der må gives rum til, at det nordiske samarbejde skal kunne udvikles, styrkes og er aktuelt med tanke på den tid vi er i og den fremtid vi står overfor. Dette er afgørende for at sikre det nordiske samarbejdes relevans og fremtid.

Præsidiets forventer at de nordiske regeringer vil følge Nordisk Råds rekommandation om opdatering af Helsingforsaftalen, og synes, at med de mange store ændringer som er sket i Norden og verden siden Helsingforsaftalen blev opdateret sidst, i midten af 1990'erne, må de nordiske lande stille sig spørgsmålet, hvis Helsingforsaftalen ikke skal fornyes nu, hvornår så?

Norden, den 18. oktober 2024

*Henrik Møller
Kim Berg
Maria Stockhaus
Anna Starbrink
Jouni Ovaska
Hélène Björklund*

*Bryndis Haraldsdóttir
Hanna Katrin Friðriksson
Oddný G. Hardarsdóttir
Kathy Lie
Heidi Greni
Helge Orten*